

ALTINCI MİMARLIK VE EĞİTİM KURULTAYI
TÜRKİYE MİMARLAR ODASI VE DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK VE EĞİTİM KURULTAYI 6
“MİMARLIK EYLEMİNİN GELİŞİMİ VE ÇEŞİTLENMESİ”

GÜNEY DİNÇ (Mimarlar Odası Hukuk Danışmanı)- Bütün katılımcılara sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum. Bu benim görev aldığım üçüncü kurultay oluyor, iki kez de Taşkışla’da olmuştum. Bu gün de düzenleme kuruluna, beni çok sevdiğim mimar dostlarımla bir araya getirdikleri için özellikle teşekkür ediyorum.

Sayın Oturum Başkanı’nın da söylediği gibi, hukukçudan hukuksal açıklama bekleniyor. Ancak yine vurgulayayım ki, hem sabahki açılışta hem de biraz önce birlikte olduğumuz sayın iki konuşmacının açıklamaları içinde çok başarılı hukuksal yorumlar ve değerlendirmeler ortaya konulmuş bulunuyor. Bu nedenle satır aralarından bir şeyler bularak, tekrara düşmemeye çalışarak, ama beni çok rahatsız eden konularda tekrarı da göze alarak, süremi de geçirmeden bir-iki düşüncemi sunmaya çalışacağım.

Kanun Hükmünde Kararnameler Anayasanın 91.maddesinde hükümetlere tanınan ve âdeta yasa çıkarma türünde sonuçları olan bir yetkidir. Bunu biliyoruz. Kanun Hükmünde Kararnamelerle ne işler yapılır, hangi konularda uygulanır? Yeni Bakanlıklar kurulur, yeni genel müdürlükler kurulur, onların kadroları belirlenir, atanacak kişilerin aylıkları, çalışma koşulları, yasalar çerçevesinde saptanır. Örneğin memurların kazanımları hakkında eşitliğe dönük çalışmalar yapılabilir. Aynı çalışmalar, şey emekliler için yapılır. Yayınlanan son KHK’ler içinde böyleleri de bulunmaktadır.

Bunlar, özellikle de ivedi olanlar, süre yitirilmesine neden olacağı için, parlamentodaki yasa yapımı sürecine girmeden, yasa gücünde kararname dediğimiz ve hükümet yetkisindeki kararlarla çıkarılmaktadır. Şimdi asıl önemli olan, Anayasanın 91.maddesinin Kanun Hükmünde Kararnamelerle nelerin yapılamayacağını araştırılmasıdır.. Bizim bugünkü anahtarımız bence bu olmalıdır.

Şimdi ne diyor Anayasanın 91.maddesi? “Temel haklar, kişi hakları ve ödevleri, siyasi haklar ve ödevler, Kanun Hükmündeki Kararnamelerle düzenlenemez! Yani Yetki Yasası da çıkarılsa bu konularda düzenlemeler yapılamaz. Bu Anayasanın kesin buyruğudur, yani konuyu yanlış yorumlayanlar olabilir, görmeyenler, anlamayanlar olabilir, ama Anayasa’nın buyruğu budur. Aksi yöndeki görüş ve uygulamalar, Anayasa ile bağdaşmaz. Yerine göre Anayasa’nın çiğnenmesi anlamına gelebilir. Hareket noktamız bu doğrultuda olmalıdır.

Şimdi bakıyorum bu Kararnameler neyi düzenliyor? Aynı numaralar, 646, ve 648. sayılı olanlara bir bakalım. Anayasanın 21.maddesi konut dokunulmazlığını ele alıyor. Anayasa’nın 35. maddesi mülkiyet hakkını koruyor. Burada sözüm yanlış anlaşılmasın. Konut dokunulmazlığına, mülkiyet

hakkına aykırı Kanun Hükümünde Kararname çıktığı için değil, bu konular KHK'lerle düzenlenemeyeceği için Anayasa ile uyumsuzluk bulunmaktadır. Yani hakkın içeriği açısından aykırılık aranmayacaktır. Bu KHK'ler Anayasa'nın yetki tanımadığı hakları düzenlemiştir.

Mülkiyet hakkının bir yönüne daha değinmekte yarar var. Mimar, mühendis dostlarımızı veya her türlü işte çalışan insanları ilgilendirecek bir başka ek daha yapmamız gerekiyor. Anayasanın 90.maddesine 2004 yılında son bir bent eklendi ve özetle denildi ki, "uluslararası onanmış sözleşmeler ile ulusal hukuk arasında bir çelişki olursa, ulusal hukuku uygulamayacaksınız, uluslararası temel insan hakları belgelerini uygulayacaksınız.". Temel hak ve özgürlükleri ele alan uluslarüstü anlaşmalar ,Türkiye'de bir yasa ile onandıkları zaman, Anayasal kural gücüne ulaşmaktadır.

Üzerinde duracağımız uluslar arası belge, çok sık adını duyduğumuz, ulusal uygulamaya dönük kurallar içeren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'dir. Sözleşmedeki iki konu, bu gün ele aldığımız sorunların çözümüne ışık tutabilir. Birincisi, Sözleşme'nin 6. maddesindeki adil yargılanmaya ilişkin kurallardır. Yargılamalar her koşulda adalete uygun olmalıdır. Ayrıntıya girmeden adil yargılamanın önemine değinmekle yetiniyorum. İkinci ve daha önemli dayanak, Sözleşme'nin 1 numaralı ek protokolünün 1.maddesindeki mülkiyet hakkı tanımı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce yorumlanma biçimidir.

Sözleşme'deki mülkiyet hakkı tanımı, yalnız bir şeye sahip olmak, mal mülk edinmek olayı değildir, kazanılmış bütün hakları içerir. Yani ben avukatım, benim avukatlığım mülkiyet hakkı kapsamındadır. Mimarınız, mühendissiniz, müteahhidsiniz, bütün bu yetileriniz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bağlamında mülkiyet hakkı içinde tanımlanır ve bütün uyumsuzluklar da bu çerçevede çözülür.

O zaman tartıştığımız Kanun Hükümündeki Kararname, biraz önce dediğim, Anayasanın, mülkiyet hakkının KHK'lerle düzenlenemeyeceğine ilişkin 35.maddesine aykırıdır Evet, KHK'ler mimarlık, mühendislik mesleğinin uygulanmasına dönük konuları düzenlediği için Anayasa'nın 35.maddesine aykırıdır. Bu konular Kanun Hükümünde Kararnamelerle düzenlenemez. Nasıl düzenlenemez? Anayasanın 91.maddesi ve 90.maddesi bunu öngörüyor. O zaman bu işin başından yanlış, sakat ve Anayasaya aykırı olduğu görüşündeyim.

Evet, bu gün meslek kuruluşlarıyla ilgili KHK'nin neden olduğu sorunlar ayrıntılı biçimde ve doğru olarak anlatıldı. Ben çok az değineceğim. Anayasanın 135.maddesinin öngördüğü sistemde bir denetim süreci de var. Ne diyor meslek kuruluşlarıyla ilgili? Anayasa "devletin denetimine ilişkin kurallar Kanunda düzenlenir," diyor.

Şimdi son günlerde çok tartışılan bir deyim var. Hükümet kim, devlet kim? Özellikle İmralı muhabbetleri sebebiyle çok duyuyoruz bunları. Şimdi ne olmuş bu KHK'de? Anayasanın 135.maddesine göre, Devletin denetimi söz konusudur. Ama onun yerine bir Bakanın denetimini koymuşlardır, bu yanlıştır.

İkinci olarak, daha da ileri gitmişlerdir, üyelerin sicillerini tutmaya kadar varan düzenlemelerle üyelerin denetimi de yine aynı Bakanın yetkisine verilmiştir. Bu da yanlıştır, çünkü üye denetimi, işte biraz önce okuduğumuz Anayasanın 135.maddesine göre meslek odalarına tanınmış bir görevdir. Burada da odaların haklarına çok açık bir müdahale söz konusudur.

Evet tekrara düşerek hiç vaktinizi almayayım, zaten bu konular önceki konuşmacılarca çok güzel anlatıldı. Yalnız bir noktayı vurgulamak isterim; mimarlar ve mühendisler yalnız mimar ve mühendis odalarının üyeleri değildir. Bu işte çalışan müteahhitler var, şirketleri olanlar, ticari kuruluşlar var. Anayasanın 135.maddesi kapsamında da Türkiye’de sanayi odaları var, ticaret odaları var. Hani onlara da neredesiniz sorusunu getirmek ihtiyacını duyuyorum, çünkü hiç haberleri yok gibi geliyor bana. Aslında onların en önemli meslek komitelerinden birisi de inşaatçılardır, mimarlardır, mühendislerdir.

648 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname’deki düzenlemelerle ilgili, Hasan Topal arkadaşımız da özellikle vurguladı. Oldukça kapalı tanımlarla gelmişler. Örneğin 1.maddenin h) bendi. diyor ki; “devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan veya mülkiyeti hazineye, kamu kurum veya kuruluşlarına ya da kişilere ait olan..”. Bu kadar uzun lafa lüzum yok, “Türkiye’deki bütün taşınmazlar” dediğimiz zaman iş biter, boşuna uzatıp uğraşmışlar. Devam ettiğimiz zaman, görüyoruz ki, “istediğim plânı ben yaparım, ruhsatı da ben veririm, oturma raporunu da ben veririm.” Anlamını içeriyor.

KHK böyle diyorl ya, aslında bu yapılamaz, çünkü olanaksız. Bütün Türkiye belediyelerinin, bütün meslek odalarının, herkesin, her yerin, uğraştığı alanların bütün plânlamasını yapmak ve uygulamak ve uygulatmak mümkün değil. Bakanlık’ın onca işi üstlenecek elemanı ve örgütlenmesi yo. O zaman nedir bu düzenlemenin anlamı? “Ben istediğimi yaparım,” Ben istediğim planı yaparım, ayrıcalık da yaparım,” demektir.

Burada bir yanlışlığa kapılmayalım, yani KHK’yi eleştirirken “ayrıcalıklı imar plânına yol açıyor, ayrıcalık yapıyor” denmemeli, Artık bundan sonra, “ben ayrıcalık yaparım” diyen biri var karşımızda, “ben ayrıcalık yapacağım” diyen bir yetke.. Olayın böyle algılanması gerektiğini düşünüyorum.

Bizim İzmir Mimarlar Odasının sokağına geldiğim zaman bakıyorum, limandaki koca koca kurvaziyer gemiler, yapıların da üstünden geçerek karşımıza çıkıyor. Büyüklükleri, nasıl üretildikleri ilgimi çekiyor. Adliyeye giderken taksi viyadükün üstüne geldiğinde bütün liman ayakaltında, baktım kurvaziyerlerden birini yük indirme yerine çekmişler, oldukça kocaman bir gemi, beyaza boyanmış ve kat kat.. Neden bu gemiyi yük gemilerinin arasına almışlar diye sorduğunda, taksinin sürücüsü, “o gemide yolcu taşımıyorlar. O angusların kurvaziyeri. Ayda bir-iki defa buraya angus getiriyor,” dedi.

Bunu neden söylüyorum? Çünkü eleştirdiğimiz KHK ile İmar Yasası’nın 27. maddesinde yapılan değişikliği anımsadım. Şimdi KHK’lerle çok ilginç yasala değişiklikleri yapılıyor. Mera, yaylak ve kışlakların geleneksel kullanım amacı dışında kullanılmasına olanak sağlanıyor. Bu tür işlemler için ihtiyaç

fazlalığından söz edilmiyor. Geleneksel kullanımın dışına çıkma gereksinimini belirleme yetkisi valiliklerin komisyonlarına bırakılıyor. Efendim, meraysa meradır, yaylaksa yaklaktır, kışlak kışlaktır, bunun fazlalığının bile konuşulmaması gerekir. Çünkü zamanı, kişilerin yaşamına göre belirleyemezsiniz. Toplumsal yaşam 3 yıl, 10 yıl, 50 yıl 100 yıl değil ki. Toplumsal geleceğe dönük bir gereksinim varsa, fazlalıktan söz edilemez.. O zaman bireysel istemler için bu alanlara el atıldığını benimsemek durumundayız., Yasal düzenleme “benim işime yarıyor,” anlayışının ürünüdür. Kişiye dönüktür.

Böyle olmaması gerekir yasaların. İki türlü kullanım var burada; birisi, kamunun yer ihtiyacı için, bir kısmı da kamunun ihtiyacı olmayan yerler için. Kamunun gereksinimi olmayan yerler, 27 yıla kadar talep sahiplerine kiraya verilecekler. Kimse bu talep sahipleri, ayrıca onlar için buraların plânlarını da devlet yapacak, Böyle bir yasanın uygulamasına geçildiği zaman, örneğin İzmir’de il boyutunda çevremize baktığımız zaman Kaz Dağlarından başlayan, Kozak Yaylasında, Karşıyaka’mızın, İzmir’in Yamanlar Dağları’nda, Spil eteklerinde, Ödemiş, Gölcük gibi bütün yaylalarda, mer’alarda, artık bol bol dağ evleri, dağ turizmi, av turizmi, temiz hava rehabilitasyonu gibi daha pek çok yapıların kümelenildiğini, geliştiğini görürüz.

O zaman ben de diyorum ki, artık yalnız angus, montafon gemileri değil, artık küçükbaş hayvanlar için bile kruvaziyer gemilerinin sık sık limanlarımıza geldiklerini göreceğiz.

Kanun Hükmünde Kararnameler konusunu Anayasa Mahkemesi nasıl değerlendirecek?. Kanımca, öncelikle KHK’lerle yapılamayacak konuları ele almalıdır. Anayasa Mahkemesi, KHK’lerle neler yapılamaz, hangi alanlarda düzenleme yapılamaz konularına bakmalıdır. Sonra ikinci bir süzgeç geliyor, bu Kanun Hükmünde Kararnameler, genel olarak bütün yasaların sınındığı ölçekten geçebilecek mi? Bir de böyle Anayasaya aykırılık savının incelenmesi gerekiyor.

Geçmiş yıllarda bu tür Kanun Hükmünde Kararnamelerin Anayasa Mahkemesince iptal edildiğine tanışız, Bunun çok örnekleri. Ancak bu defa iptal edilir mi? Onu bilemiyorum.

Şimdi ben sözlerimi şöyle bağlıyorum izninizle. Diyoruz ki doğru olan hukuksal sorunlarımızın bağımsız, yansız, ulusal yargı kurullarımızın kararlarıyla doğru sonuçlara vardırılmasıdır. Ancak, 12 Eylül 2010 günü yapılan Anayasa değişikliği halkoylamasından sonra, -burada bir parantez açıp “yetmez ama evet” diyen dostlara da selamımı gönderiyorum-, ve 12 Haziran 2011 günlü seçimlerden sonra ben Türkiye’de erkler ayrılığı ilkesinin son bulduğunu görüyorum, bu kanaatteyim.

Türkiye’de erkler ayrılığı ilkesi kalmamıştır, taşlar yerine oturmuştur. O zaman geriye elimizde ne kalıyor? Bu değişimlerden sonra bazı yerlerdeki kişilerin hak ve adalet anlayışıyla, toplumun kendi oylarıyla gerçekleştirdiği bu yapıya tahammül gücüne kalmıştır geleceğimiz.

Teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.